

Kuşaklararası İlişkilerde Entegrasyon Üzerine Bir Odak Grup Çalışması

Merve Temizer Güneş¹

Araştırma Makalesi

Öz

Demografik alanda yaşanan değişimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan kuşak kavramı çeşitli problemleri de beraberinde getirmiştir. Kuşaklararası ilişkiler her toplumun sosyo-kültürel yapısına göre şekil almaktadır. Günümüz toplumunda sıklıkla karşımıza çıkan kuşaklararası çatışma; modernleşme ve Batı kültürünün etkisiyle genç ve yaşlı kuşak arasındaki ilişkilere zarar veren sosyolojik bir olgudur. Modernleşmenin etkisinde ortaya çıkan gelişmelerin sosyo-kültürel yapıyı etkilemesinden hareketle bu çalışmanın konusunu kaybolan değerlerimizin kuşaklararası ilişkilere yansması oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı kuşaklararası ilişkilerde ortaya çıkan problemleri tespit etmek ve böylece yaşanan problemlerin en aza indirilmesi konusunda bir çözüm getirmektir. Çalışmamızda nitel araştırma tekniklerinden odak grup görüşmesi tekniği kullanılmış ve bu doğrultuda genç ve yaşlı kuşak arasında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda modernleşmeyle birlikte ortaya çıkan sekülerizm, kapitalizm ve bireycilik gibi olguların örf, adet ve değerlerimizi yok etme aşamasına getirdiği ve bu durumu kuşaklararası ilişkilere de yansıtarak bir çatışma kültürüne zemin hazırladığı anlaşılmış ve ancak sosyo-kültürel değerlere sahip çıkıldığı takdirde bu problemlerin çözüme kavuşturulabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Kuşak,
Kuşaklararası İlişkiler,
Aile,
Çatışma

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi
05.12.2022

Kabul Tarihi
11.08.2023

A Focus Group Study on Integration in Intergenerational Relations

Abstract

The concept of generation, which has emerged as a result of changes in the field of demography, has brought various problems along with it. Intergenerational relationships take shape according to the socio-cultural structure of each society. Intergenerational conflict, which is frequently encountered in contemporary society, is a sociological phenomenon that damages relationships between the younger and older generations due to the influence of modernization and Western Culture. Based on the effect of developments that have emerged under the influence of modernization on the socio-cultural structure, this study focuses on the reflection of our lost values on intergenerational relationships. This study aims to identify the problems that arise in intergenerational relationships and thus, provide an solution for minimizing these problems. The focus group interview technique, one of the qualitative research techniques, was used in our study, and interviews were conducted between the young and older generations accordingly. The study reveals that with modernization, phenomena such as secularism, capitalism, and individualism have emerged, eroding our customs, traditions, and values. It has been understood that this situation has reflected on intergenerational relationships, paving the way for a culture of conflict. However, it has been concluded that these problems can be resolved only if we uphold socio-cultural values.

Keywords

Generation,
Intergenerational,
Relations,
Family,
Conflict

Article Info

Received
05.12.2022

Accepted
11.08.2023

¹ Öğr. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, merve.temizer@hbv.edu.tr, 0000-0002-7837-768X.

Giriş

Kuşaklararası ilişkiler, tarihsel dönemler ve toplumun sahip olduğu kültür yapısına göre değişiklik göstermektedir. Bu bağlamda kişiler arası iletişimi; iki ya da daha fazla insanın karşılıklı olarak gerçekleştirdikleri, duygu, düşünce ya da yaşantılarını çeşitli yöntemlerle paylaştıkları psikolojik ve sosyolojik bir süreç olarak tanımlamak mümkündür (Kaya, 2017: 28). Neredeyse her dönemde bir probleme” dönüşmüş olan kuşaklararası ilişkiler konusunun çalışılması ve bu konuda araştırmalar yapılması son zamanlarda ortaya çıkan bir durumdur. Yaşlı nüfus oranının teknolojinin gelişimiyle birlikte özellikle gelişmiş toplumlarda artışı ve buna bağlı olarak demografik çalışmaların giderek yaygınlaşması; akademik alanda konuya dair ilginin artmasına ve üzerinde çalışmalar yapılmasına neden olmuştur. Geçmişten günümüze sosyal, kültürel ve ekonomik alanda yaşanan gelişmeler sosyolojik yapının değişimine kapı aralarken beraberinde yeni kavram ve tanımlamalar da ortaya çıkarmıştır. Bahsi geçen bu kavramlardan biri de bir toplumda aynı zaman aralığında doğup yetişen ve benzer özelliklere sahip olan insan topluluğunu ifade eden “kuşak” kavramıdır.

Bu bağlamda kuşak kavramı; yaklaşık olarak aynı zaman aralıklarında doğan, sosyal ve ekonomik hareketlerden oluşan, bir sosyal grup ve zaman aralığını temsil edenler için yapılan bir tanımlamadır (Adıgüzel ve diğerleri, 2014: 166).

Türk Dil Kurumuna göre kuşak kavramının; yaklaşık aynı yıllarda doğup yetişen, yirmi beş otuz yıllık yaş gruplarını kapsayan, benzer kültürel değerlere, tutum, davranış ve sorumluluklara sahip olan insan toplulukları şeklinde tanımlanması mümkündür. Aynı dönemlerde yaşayıp bir grup olarak ortak birçok özelliğe sahip olan bu bireyler, yetişme tarzı ve yaşadıkları ortamın koşulları itibariyle diğer kuşaklara nazaran birtakım farklılıklara da sahiptirler. Dolayısıyla bu farklılığın bir sonucu olarak diğer kuşaklar ile ilişkilerinde sosyal kültürel ve düşünce alanında ayrışmalar ortaya çıkması da kaçınılmaz bir durumdur.

Aslında böylesi farklı değer yargılarına sahip grupların bir arada yaşayıp kurdukları iletişim sonucunda dayanışmanın yanı sıra çatışmalar da yaşanabilmektedir. Kuşaklar arası çatışmalar genel olarak bireylerin; beklentileri, yaşam anlayışları, duygu ve ayrışmasından ortaya çıkmakta ve böylece toplumda tam bir uyum ve dengenin kurulması mümkün olmamaktadır. Daha genel bir ifadeyle, insan topluluklarının yaşadığı hemen her yerde çatışma görülmesi mümkündür. Yaşanan çatışmalar daha çok; yeni gelişme ve değerlere açık olan genç kuşak ile kalıplaşmış geleneksel değerlere bağlı olan yetişkin ve yaşlı kuşak arasında olmaktadır. Bireyler arasında görülen bu çatışmaların temel sebebi ise; algı ve değerlerinin farklılığı yanı sıra ilişkilerin ağırlıklı olarak ön yargıyla kurulması ve bu anlayışın da uzlaşma ve dayanışmayı engelleyerek çatışmanın oluşmasına zemin hazırlamasıdır. Daha açık bir ifadeyle yaşadıkları zaman dilimi ve yetişme tarzları farklı olan kuşakların yaşadıkları problemin büyük bir bölümü iletişim ve yaşam anlayışlarının farklılığından kaynaklanmaktadır.

Türkiye’de akademik alanda kuşaklararası iletişimi konu alan literatür incelendiğinde kuşaklararası ilişkileri çeşitli bakış açıları ile ele alan inceleme ve araştırmaların yapıldığı görülmüştür. Bunlardan; Gülden Güneş’in “Kuşaklararası farklılaşma”, Bülent Bilmez, Şükrü Aslan ve Gülay Kayacan’ın “Kuşaklararası Algı”, Yaser Arslan ve Soner Polat’ın “Eğitim Örgütlerinde Kuşaklararası Çatışma” gibi konulara yer verilen çalışmalarını örnek göstermek mümkündür. Bu çalışmada ise çeşitli yaş gruplarını kapsayan kuşakların birbirlerine yönelik tutumları yanı sıra yaşadıkları çatışmaların kaynağında yer alan unsurlar betimlenecektir. İki bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde ilgili literatür taranmış ve teorik olarak değerlendirmeler yapılmıştır. İkinci bölümde ise odak grup görüşme tekniği uygulanmış ve bu teknikte elde edilen veriler analiz edilerek değerlendirmelerde bulunulmuştur.

1. Kuşakların Sınıflandırılması

Yaklaşık aynı dönemlerde yaşayıp benzer özelliklere sahip olan bireylerin oluşturduğu kuşaklar çeşitli sınıflara ayrılmışlardır. Bu kuşakların hayata ve yaşanan olaylara bakış açısını anlamak, anlamlandırmak ve sağlıklı bir iletişimin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde değerlendirmelerde bulunabilmek için sınıflandırma oldukça önemlidir. Kuşakların genel olarak yetişme tarzları ve yaşadıkları toplumun farklılıkları nedeni ile aralarında başta karakter özellikleri olmak üzere bazı konularda ayrışmalar görülmektedir (Keleş, 2011: 129).

Toplumda kuşaklar arasında yaşanan bazı olayların ve çatışmaların bir kısmı görüş ayrılıklarından ortaya çıkmaktadır. Zira sınıflandırılan bu kuşakların; güçlü ve zayıf yönleri, değer yargıları ve dönemine özgü kişilik özellikleri bulunmaktadır. Dolayısıyla her kuşak olayları kendi bakış açısına göre değerlendirmekte ve bu anlayış doğrultusunda tutum ve davranış sergileyebilmektedir. Sessiz kuşak (Gelenekselciler), Bebek patlaması, X, Y ve Z olarak sınıflara ayrılan bu kuşaklar, doğdukları ve yaşadıkları dönem itibarıyla birbirlerinden birçok açıdan farklılaşan özelliklere sahiptirler.

Bireyler kuşaklar bağlamında X kuşağı, Y kuşağı ve Z kuşağı gibi sınıflandırılabilirler gibi tipolojiler üzerinden de *cool* gençlik, internet gençliği, devrimci gençlik, İslamcı gençlik gibi tanımlarla da kategorize edilmektedirler (Şengül ve Aydınalp, 2021: 124).

Sessiz kuşak; tarih aralığı olarak yaklaşık 1925-1944 yılları arasında doğup, yetişen ve geleneksel kuşak diye de adlandırılan nesli içine alan bireyleri içerir (Gürbüz, 2015: 41). Günümüzün büyükleri olan bu kuşağın; tartışmayı seven, çıkarım gücü kuvvetli, süreç odaklı olmalarının yanında karar verme konusunda güçlük çeken özellikleri bulunmaktadır. Teknoloji konusunda uyumları yavaş olmakla birlikte bu kuşak insanları, denge ve düzen konusunda titiz, otoriteye bağlı ve yönerge beklemektedirler. Dolayısıyla bu kuşak insanları liderlerine saygılı, geleneklerine bağlı özelliklere sahiptirler (Çemberci ve diğerleri, 2014: 60). Savaş kuşağı olarak da isimlendirilen bu kuşağın yaşadığı dönemde, İkinci Dünya Savaşı'nın gerçekleşmesi ve ardından ortaya çıkan ekonomik sıkıntılar bireyleri derinden etkilemiş ve bu durum hayata bakışlarını da değiştirmiştir. Yaşadıkları çağın savaş ve yokluk gibi birtakım toplumsal gerçekliklerine şahit olan bu insanlar, benzer problemlere göğüs germiş ve hatta benzer kaderleri yaşamışlardır. Dolayısıyla bu kuşak döneminde yaşanan olumsuz olaylar; bireyleri karamsarlığa sürüklemiş ve olaylara daha temkinli ve kuşku ile yaklaşmalarına sebep olmuştur.

Bebek patlaması (*baby boomers*) kuşağını ise; ikinci dünya savaşı yıllarından sonra yaklaşık 1946-1964 yılları arasında doğan nesil oluşturmaktadır. İletişime ve sorumluluğa büyük önem veren bu neslin sadakat duyguları oldukça yüksektir (Toruntay, 2011: 71). Türkiye'de refahın ve bunun yanında ürün ve hizmetlere olan özlem duygusunun yaşandığı bu dönem kuşağının bir diğer adı patlama kuşağıdır (Erden ve Ayhün, 2013: 99).

Sadakat duyguları yüksek olan bu kuşak bireyleri kanaatkârdırlar ve uzun bir süre aynı ortamlarda çalışabilme özelliğine sahiptirler. Çalışkan bir yapıya sahip olmakla birlikte ekip çalışması ve ekipteki iletişimi önemseyen bu bireylerin savaş yıllarından geçip bu durumu atlatmaları nedeniyle eğlenceye karşı düşkünlükleri de bulunmaktadır (Adıgüzel ve diğerleri, 2014: 169). Yaşamlarını sürdürdükleri dönemin; sosyal, kültürel ve siyasal koşullarından dolayı sessiz kuşağa göre daha şanslı olan bu bireylerin yaşam biçimi ve dünya görüşleri de bu koşullar doğrultusunda şekillenmiştir. Daha çok pozitif özelliklere sahip olan bu kuşak; eğlencenin yanı sıra çalışmayı da sevmekte ve başarıya büyük önem vermektedirler.

Yaklaşık 1966-1979 yılları arasında doğan ve *baby boomers* kuşağından sonra gelen X kuşağı teknoloji ile problemi olmayan üretken ve bağımsız özelliklere sahiptir. Bu kuşağın teknoloji ile barışık olmasının sebebi ilk kişisel bilgisayarların satışı ve kullanımının bu döneme rastlamasıdır (Adıgüzel ve diğerleri, 2014: 172). Toplumun değişen koşullarına uyum sağlamak için çabalayan bu kuşak insanların sadece erkekleri değil aynı zamanda kadınları da iş yaşamında bir önceki kuşağa nazaran biraz daha aktiftirler. Aynı zamanda sessiz ve sakin bir hayatı tercih eden kuşak, yaptığı işlerden de keyif alan özelliklere sahiptir. Yetiştikleri dönemde kriz ve sarsıntılara şahit olan bu kuşak bireylerinin genel olarak kendilerine güven duymaları ve esnek bir yapıya sahip olmaları dikkat çeken özelliklerindedir.

Bu kuşak bireylerinin bir kısmı, iş yaşamında aktif olan ebeveynlerin çocukları olduklarından, kendi başarılarına eve dönme, çeşitli ihtiyaçlarını kendileri karşılama gibi konuları öğrenmek zorunda kalmışlardır. Türkiye'de üniversite olayları, ekonomik krizler, siyasi çatışmalar ve televizyonun evlerde yaygınlaşması gibi olgular bu dönemin önemli özellikleridir. (Çemberci ve diğerleri, 2014: 60). Öte yandan, X kuşağı bireyleri, saygın bir statü, para ve sosyalleşme gibi unsurlarla kendilerini ispatlama gayreti içerisindeyler (Göksel ve Güneş, 2017: 812).

1980-1995 yılları arasında doğan Y kuşağına gelince, hayatlarının neredeyse her alanında teknoloji ile yakından ilgilidirler. Bu kuşak, yaptığı işlere eğlenceyi katmaktan hoşlanan, hayata pozitif bakan ve iş birliği halinde çalışmayı seven bireylerden oluşmaktadır (Gürbüz, 2015: 42). Buldukları dönemin çeşitli ekonomik olumsuzluklarına rağmen iyimserliklerini koruyarak hedeflerini

gerçekleştirme yolunda ilerleyen bu kuşak insanları bilgi ve iletişim teknolojisinin etkisiyle hızlı ve ileri düzey düşünebilme özelliklerine de sahiptirler. Yaşadıkları dönemin şartlarından kaynaklanan değişimler nedeniyle diğer kuşaklara nazaran daha farklı beklenti ve tercihlere sahiptirler. Örneğin; yeni şeyleri deneme, ne istediğinin bilincinde olma, hayallerinin peşinden gitme, sevdiklerine önem verip onlara zaman ayırma, yoğun çalışma gibi özelliklerinin yanı sıra; başarı, para, eğlence, gezme gibi unsurları da ön planda tutmaktadırlar (Erden ve Ayhün, 2013: 101).

Yaş aralığına baktığımızda Y kuşağının neredeyse birçoğu daha çok küçük yaşlarda bilgisayar ile tanışmışlardır. Dolayısıyla istedikleri her türlü bilgiye ulaşma açısından herhangi bir kısıtlamayla karşılaşmayan bu kuşak insanları sahip oldukları avantajlarını sosyal yaşamlarının tüm alanlarında kullanabilmektedirler.

Yaklaşık 2000-2020 Yılları arasında doğan bireyleri kapsayan Z kuşağı bireyleri ise yaşları itibarıyla henüz yetişkin olmadıklarından ve davranış kalıplarıyla ilgili kapsamlı bir araştırma yapılmadığından diğer kuşaklar gibi bu kuşak için genel bir tanımlama yapmak henüz mümkün değildir. Ancak günümüz teknoloji sisteminin bir önceki döneme göre hızla ilerleyip gelişimine bakarak bu kuşağın daha gerçekçi ve daha yaratıcı olabileceğini öngörebiliriz.

Z kuşağı bireylerinin, teknolojiyle iç içe, zevk ve eğlenceye düşkün, yaptıkları işleri titizlikle ve kısa sürede tamamlayan özellikleri ön planda olacaktır (Erden ve Ayhün, 2013: 102). Öte yandan haklarını arama, yaratıcılık ve toplumda farklı sosyal gruplarla yaşayacakları ilişkiler konusunda kendilerinden önceki kuşaklara göre başarı göstermeleri beklenmektedir (Başol ve Aydın, 2014: 4).

2. Çocuk Ebeveyn İlişkisi

Aile içinde yaşayan bireylerin birbirleriyle karşılıklı sevgi, saygı ve dayanışma içerisinde olmaları, aile değerlerimizin devamlılığı açısından oldukça önemlidir. Bunu sağlamanın yolu ise ailede yaşayan tüm bireylerin birbirleriyle sağlıklı iletişim kurmasıyla mümkün olacaktır. Toplumun en temel birimi ailedir ve çocuklar da ilk iletişim becerilerini doğal olarak aileden almaktadırlar. Anne ve babalar yetişme tarzları ve sahip oldukları kültürün bir yansıması olarak çocuklarını etkileyebildikleri gibi çocuklar da ebeveynlerini etkileyebilmektedirler (Hortaçsu, 2003: 27). Ebeveynler sağlıklı bir aile ortamı sağlayıp, çocuklarını iyi yetiştirip, doğru yönlendirdikleri takdirde; çocuklar her açıdan başarılı bireyler olurlar ve onlar da anne ve babalarını çeşitli açılardan yönlendirebilirler. Kişilerarası ilişkilerin gelişmesi ve devamlılığının kazanılmasında önemli bir kurum olan aile; psikolojik, sosyolojik ve ekonomik olarak tüm aile üyeleri açısından önemli bir destek sistemidir (Öztop, 2000: 1). Dolayısıyla çocuklarına sağlıklı bir aile ortamı sağlayan, ihtiyaçları doğrultusunda doğru yönlendiren ve düşüncelerini dikkate alan ebeveynler çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurabilmekte ve genel olarak çatışma yaşamamaktadırlar.

Anne, baba ve çocuklardan meydana gelen aile bireylerinin birbirlerine karşı sorumlulukları bulunmaktadır. Toplumun genel karakteristiğini ve kültürel değerlerini içinde barındıran aile aynı zamanda kendine has kuralları ve işlevleri olan bir yapıya sahiptir. Örneğin, çocukların bakımı, yetiştirilmesi, sağlıklı iletişim kurmaları ve topluma faydalı bireyler olarak yetiştirilmesi ebeveynlerin önemli işlevlerindedir. Zira çocukların kişiliği ailede oluşmaya başlamakta ve kültürel değerlerin işlenmesi ve kuşaktan kuşağa aktarılması da ilk olarak ailede başlamaktadır. Dolayısıyla aile en etkin eğitim kurumlarının başında gelmektedir. Ebeveyn, severek, yol göstererek, kuralları öğretmekle çocuğun sağlıklı bir ortamda büyümesini güvence altına almaktadır. Bu bağlamda çocuğun yaşadığı aile özellikleri çocuğun ailede ve toplumsal hayatında ilişkilerinin belirlenmesinde belirleyici faktördür. Bundan dolayı kurulan sağlıklı ilişkiler, çocuğun hem kimlik gelişimine hem de toplumsal davranışlarına yön vermiş olacaktır. Çocuklar ailede insan ilişkilerini tüm boyutlarıyla gözlemleyerek yorumlar. Zira onlar; insan ilişkilerinde belirleyici unsurlar olan, iş birliği, anlaşma, dayanışma gibi olumlu unsurlar yanında; çatışma ve uyumsuzluk gibi birtakım olumsuz tutum ve yaklaşımları da ilk olarak aile ortamında öğrenirler (Özensel, 2004: 77-78). Dolayısıyla çocuğun sağlıklı büyüüp gelişmesi ve bunun yanında ailesi ve çevresiyle gerçekleştirdiği etkin iletişim ebeveynin tutarlı ve sevgi dolu tutumuyla doğru orantılıdır.

Çocukların aile içinde bakımlarından sorumlu olan kişiler öncelikle anne ve babalardır ve ebeveynleriyle sağlıklı iletişim kurmaya çocukların ihtiyaçları vardır. Anne ve babayla olumlu bir iletişim sağlanmadığı durumlarda çocuklar; özgüvenleri düşük ve ilişkilerinde çatışmaya meyilli olabilmektedirler (Önder ve Gülay, 2007: 24). Çocuğun bakım ve yetişmesinden birinci derecede

sorumlu olan anne ve babaların çocuklarına karşı tutumlarını; hem kendi kişilik ve demografik özellikleri hem de çocuğun kişilik özellikleri belirlemektedir. Ailede ebeveyn esnek, hoşgörülü olduğu takdirde zihinsel ve toplumsal açıdan sağlıklı bireylerin yetiştirilmesi mümkündür (Özyürek, Tezel ve Şahin, 2005).

Toplumun taşıdığı değerler ve beklentiler, aile yaşamı ile birlikte çocukların aile ortamında ebeveynleri ile olan ilişkilerini de etkileyebilmektedir. İletişimin taşıdığı özelliklerden biri de toplumsal ve psikolojik bazı gereksinimleri karşılama ve bu durum da iletişimin psikolojik ve toplumsal işlevleri olarak sınıflandırılması anlamına gelmektedir. Diğer taraftan kişilerde bıraktığı etkiler ise olumlu ve olumsuz iletişim olmakta ve tek yönlü, çift yönlü vb. şeklinde ayrılmaktadır (Kaya, 2017: 28). Kuşakların farklı kültürel değerler ve coğrafi mekanlara sahip olması iletişimin yönünü değiştirmekte ve bazı konularda çatışmalara kapı aralamaktadır. Çatışmaların çözülmesi konusunda ilk olarak sorumlu olan ebeveynler, çocuklarının ilk öğretmenleri olarak birçok konuda onlara rol model olmaktadır. Böylece işlenmeye hazır değerli bir maden misali çocuk; doğru ve yanlış öncelikle ailesinden öğrenmekte ve sonrasında diğer sosyal kurumlar aracılığıyla bir dengeye ulaşmaktadır.

Ebeveyn ve çocuk arasında gerçekleşen iletişim geleneksel geniş aile ile modern çekirdek aile arasında farklılık göstermektedir. Örneğin geleneksel olarak nitelendirilen toplumda yer alan ailelerde birkaç kuşak bir ailede yer almakta ve ailenin en yaşlı bireyleri ise otorite olarak söz sahibi olmaktadır. Demokratik bir yaklaşımın olmadığı bu aile yapısında biz duygusu hâkimdir ve bireysellik en alt seviyede gelişmekte ve çocuğun toplumsallaşması da bu doğrultuda şekillenmektedir.

Günümüz toplumlarına geldiğimizde kentleşme ve modernleşmenin getirdiği yeniliklerle birlikte geleneksel aile yapısı çözülmüş ve çeşitli problemler ortaya çıkmaya başlamıştır. Geçmişte tamamen aile bireyleri tarafından sağlanan çocuk eğitimi yaşanan değişimlerle birlikte önemini yitirmiş ve bu görev toplumdaki başka kurumlara aktarılmıştır.

Artık aile, kültürel değerleri yeni kuşaklara aktarma konusunu toplumdaki birtakım kurumlarla paylaşmak zorundadır. Zira değişimlerle beraber; aile bireyleri yoğun iş yükünden dolayı çocuklarıyla gerektiği kadar iletişim kuramamaktadırlar. Dolayısıyla modern ailede ebeveyn ve çocukları arasında gerçekleşen iletişimde bir bozulma ortaya çıkmıştır. Kentsel yaşam koşulları ailede ebeveyn ile çocuk arasında kurulacak olan sağlıklı iletişimi engelleyerek çatışmalara zemin hazırlamaktadır. Özellikle ebeveynlerin her ikisinin birden çalışıyor olup uzun süre evden ayrı olması, çocukların bu boşluktan faydalanarak internet ve bilgisayar gibi çeşitli kitle iletişim araçlarıyla meşgul olması ebeveyn ile çocuğun birbirlerinden uzaklaşmasına ve iletişimlerinin kopmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla değişen toplum yapısıyla beraber oluşan yeni şartlar ailede çocuk ve ebeveyn arasında yaşanacak çatışmaya imkân vermektedir (Aslan, 2002: 26-32).

Bu bağlamda, çocuğun aile içinde daha ilk yıllarında ebeveyni ile karşılıklı sağlıklı bir iletişim yaşaması önemlidir. Toplumun değerleri olarak büyüklerine karşı özellikle yaşlı kuşağa karşı olumlu bir algı oluşturulması konusunda ebeveyn sorumludur. Zira çocukların yetişkinlere, güvenilir rol modeli olmaları konusunda ihtiyaçları vardır (Gürses ve Kılavuz, 2001: 160). Birçok temel konuyu aile ortamında içselleştiren çocuk kazandığı bu donanım ile hem aile bireyleriyle hem de sosyal çevresiyle sağlıklı iletişim kurabilmektedir. Dolayısıyla bu konuda eğitilmiş çocuk yetiştiren ailelerde sağlıklı iletişim kurulmakta ve çatışmaların önüne geçilebilmektedir.

3. Genç-Yaşlı İlişkisi

Günümüzde modernizmin getirdiği gelişmelere bağlı olarak ailenin geçmişte sahip olduğu yapısı değişmiş ve böylece geniş ailenin yerini çekirdek aile olarak yaşlı bireylerin aile içindeki yeri ve taşıdığı roller değişime uğramıştır.

Yetişkin çocukların anne ve babasıyla ilgilenmesi, iletişim kurması yaşlı birey için en değerli sosyal iletişim kaynağı özelliği taşımaktadır. Ancak yetişkin çocuklar yaşlı ebeveynine destek olmak sıkıntılarını gidermek konusunda kimi zaman sıkıntılar da yaşayabilmektedirler. Çünkü yetişkin bireyler bir taraftan kendi eşi ve çocukları diğer taraftan anne ve babasının ihtiyaçları konusunda denge kurmak konusunda ayrıca zorluk yaşamaktadırlar (Öztop, 2000: 2-3). Bu bağlamda yaşlı nüfusla birlikte ortalama yaşam süresinin geçmişe oranla artışı, yaşlı bireylerin yetişkin çocuklarından beklentilerini de artırmaktadır. Dolayısıyla günümüz şartlarında yaygın olan aile anlayışı ve yapısından dolayı yetişkin

çocukların zaman zaman zorlanmaları doğal bir durumdur. Bu zorluk ise aile bireylerinin birbirlerine karşı dayanışma, sevgi ve saygı içerisinde olmalarıyla aşılacaktır.

Toplumun gençleri ön planda tutması, sosyal yaşamda görülen değişimler, biyolojik ve psikolojik sebepler genç ve yaşlı bireylerin iletişiminin önünü kapatan engellerdir (Arpacı ve Şahin, 2015: 233). Sosyolojik yapıda ortaya çıkan gelişme ve değişimler bu iletişimi zaman zaman çıkmaza sokmakta, ailede çatışmalar yaşanabilmekte ve en fazla yaşlı bireyler olmak üzere iki kuşak da bu durumdan olumsuz olarak etkilenmektedirler. Gençlerin yaşları itibarıyla buldukları ruh hali ve bunun yanı sıra teknolojik ve sosyal yaşamdaki gelişmeler, toplumun değer yargılarını etkilemekte ve dolayısıyla gençlerin yaşlı bireylere karşı tutumlarının olumsuz yönde değişmesine sebep olmakta ve bu durum ailede kuşaklar arası çatışmanın yaşanmasına zemin hazırlamaktadır.

Aslında çatışmalara zemin hazırlayan temel etmen, her iki kuşağın da birbirleri hakkında yerleşik birtakım önyargılar beslemesidir. Örneğin yaşlılar gençlerin sorumsuz oldukları ve herhangi bir ideallerinin olmadığı, her şeyi bildiklerini sandıklarını ve bencil olup özveri duygusundan yoksun oldukları inancı taşımaktadırlar. Bunun yanında gençlerin büyüklerine karşı saygı göstermediklerini, her şeye karşı çıktıklarını ve kafalarına estiği gibi davrandıklarını inatçı ve dik kafalı olduklarını düşünmektedirler. Gençlerin de yaşlı bireyler için olumsuz duygulara sahip olduklarını söylemek mümkündür. Onlar da yaşlıları; bencil, korkak, tutucu, geri kafalı vb. olumsuz özelliklerle özdeşleştirmişlerdir (Yeşilyaprak, 1989: 50). Her iki kuşak da birbirleri için farklı yargılarda bulunmaktadır ancak ön yargıları ortaktır. Bu yargılar ister gerçeğe örtüşün ister örtüşmesin her iki kuşağın da olumsuz bir anlayışı benimsemesi, ılımlı bir yaklaşımı göz ardı etmesi, ailede çatışmanın olmasına imkân vermektedir. Çatışmayı en aza indirme ve her iki tarafın da aile içerisinde sıcak bir ortamda dayanışma içinde yaşamasını sağlamanın en iyi yöntemi, kuşakların kendi dışındaki kuşaklar hakkında fiziksel ve psikolojik özelliklerini bilmekten geçmektedir.

Bu doğrultuda gençlik dönemi; hızlı psikolojik ve fizyolojik değişiklikler nedeniyle, kargaşa, baskı ve fırtınalı bir şekilde yaşanır ve kişilerarası ilişkilerde çeşitli problemlerin ortaya çıkışına neden olur (Yeşilyaprak, 1989: 51). Genç ve yaşlı kuşak arasındaki ilişkiyi incelerken üzerinde durulması gereken noktalardan biri de ergenlik ve gençlik döneminin özelliklerinin bilinmesidir. Çünkü aile içinde genç ve yaşlı kuşak arasında çatışmaların çıkmasına zemin hazırlayan ve bazen içinden çıkılmaz şekil almasına neden olan şey, bu dönemin özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla bu dönem; sadece biyolojik değil, psikolojik ve toplumsal açıdan hem gelişme hem de sağlıklı ilişkiler kurma anlamında önemli bir geçiş sürecidir.

Yaşlılık dönemi ise; kişinin yaşamı boyunca kazandığı olumlu ve olumsuz birikimlerinin bir arada yaşandığı durağanlık dönemidir. Zira bu bireyler geçmişte sahip oldukları sosyal rollerini geride bırakmış yeni koşullara uyum sağlamaya başlamışlardır. Bu yeni durum onları karamsarlığa itmekte kendilerine güvenlerini azaltmakta ve zaman zaman değersiz oldukları düşüncesine kapılmalarına imkân vermektedir.

Kültürel değişimle birlikte yaşlı kuşağın kendisini yenilemesi beklentisi vardır. Ailede genç bireyler yenilenen bazı gelişmeleri yaşlı bireylere öğretme zorunluluğu hissederler. Örneğin teknoloji açısından eksiklikleri bulunan yaşlı bireyler cep telefonu, bilgisayar ve benzeri birçok elektronik aletleri genç kuşaktan öğrenmek isterler (Tezcan, 1996: 48). Bu bağlamda gençler teknoloji konusunda çok iyi düzeyde oldukları için yaşlı kuşağa bu aletleri tanıtmada ve öğretme konusunda merkezi rol oynarlar. Aile içerisinde yaşanan iş birliği, dayanışma ve yardımlaşma bireylerin belirli bir gaye merkezinde birleşmeleri özellikle yaşlıların olumlu bir yaşam kurmaları için önemlidir. Zira yaşadıkları olumsuzluklar içinde bocalayan yaşlı bireyleri hayata bağlamanın en iyi yolu; kuşaklar arasında kurulacak sevgi ve saygıya dayalı etkileşim ile mümkün olacaktır. Özellikle gençlerin yaşlılara duygusal olarak vereceği destek bu dönemin huzurlu geçirilmesi açısından önem taşımaktadır. Türk toplumu olarak sahip olduğumuz kültürün bir yansıması olarak yaşlı bireylere saygı, kültürel değerlerimizin korunup yaşatılması açısından önemli bir yere sahiptir.

Ailede; mutlu bireyler, dolayısıyla mutlu toplum hedefine ulaşabilmek için toplum olarak tüm bireylerin tek tek üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesi gerekmektedir. Örneğin, ailenin önemli bir değeri olan yaşlı bireylerin yaşam deneyimlerinden faydalanıldığı takdirde bu durumun kendileri için bir artı olacağını düşünen geçlerin onlara yaklaşımları pozitif olacaktır. Yaşlı bireylerin varlığı ile aile bireylerinin hem güçlü hem de mutlu olacağını bilerek gençlerin yaşlılara bu doğrultuda muamelede

bulunması iki kuşağın sağlıklı etkileşimine kapı aralayacaktır. Bu bağlamda sağlıklı bir aile için kurulacak iletişimde; yaşlıları yargılamadan dinlemek, onların tüm davranışlarını olduğu gibi kabul etmek hem yaşlı bireyi mutlu edecek hem de aynı duygularla kendisi de genç bireye karşı olumlu adımlar atacaktır (Arapacı ve Şahin, 2015: 233).

Ancak modernleşmeyle beraber artan özgürlükler, bireysellik, rasyonalizm ve kapitalizm gibi etkenler yanı sıra kapitalizmin sebep olduğu tüketim kültürü ve sekülerizm hedonist gençliğin oluşumunda etkili olan unsurlardandır. İşte hedonizmin sosyal zeminini oluşturan bu unsurlar ile birlikte sosyo-kültürel değerlerden uzak, anı yaşamaya odaklı zevk ve heyecan arayışında, maddi değerleri ön plana alan ve hedonik tarzda tüketim içerisinde olan bireyler ortaya çıkmıştır (Şengül ve Aydınalp, 2021: 130). Bu dönemin hümanist yaklaşımı ve bireysellik gibi etkenler bireylerin birçok konuda olanaklarını artırmıştır. Zira bu gelişmeler bireylerin özgürlüklerinin sınırını aşarak manevi değerlerden kopuşa sebep olmuş ve bu durum anı yaşamaya odaklı ve aynı zamanda tüketim bağımlısı yeni bir birey tipine zemin hazırlamıştır. Öyle ki tüm bu olanaklar karşısında sınırsız özgürlüklere sahip olan genç bireylerin yaşlı bireylerle anlaşması bir sorunsala dönüşmüştür.

Genç ve yaşlı kuşağın sağlıklı iletişimi ve birbirleriyle anlayış noktasında bütünleşmeleri her iki kuşağın da yaşamdan aldıkları tatminin artmasına katkı sağlayacaktır. Ancak teknoloji alanında görülen gelişme ve toplumda yaşanan çeşitli değişimlere bağlı olarak aile içinde yaşayan bireylerin rollerinde değişimler ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda; modern toplum yapısıyla birlikte genç ve yaşlı kuşak arasında çıkan çatışmaların kaynağında yer alan başlıca çatışma nedenleri şunlardır: Gençlerin karşı cinsle arkadaşılığının yaşlılar tarafından onay görmemesi, serbest zaman etkinliklerine yapılan müdahaleler, gençlerin arkadaş tercihlerinin yaşlılar tarafından onaylanmaması, para ve harçlık konusunda doyumsuzluk, daha fazlasını isteme, gece dışarı çıkma istekleri ve yaşlılar tarafından engellenmeleri, yanlışları konusunda eleştirilmeleri, verilen nasihatler ve yapılan baskılar genç ve yaşlı kuşak arasında çatışmanın fitilini ateşleyen başlıca sebeplerdir (Bayhan, 1997: 282).

Kuşaklararası etkileşim, makro düzeyde toplumun sürekliliği için, mikro düzeyde ise toplumun üyesi olan bireyin hayatını sağlıklı bir şekilde sürdürmesi açısından oldukça önemlidir. Toplumda çeşitli kuşakların bir arada yaşaması sebebiyle, bir kuşaktan diğerine değer aktarımı yaşanabilmektedir. Dolayısıyla genç ve yaşlı kuşak arasında kurulacak sağlıklı etkileşim sayesinde her iki kuşak arasında değer aktarımının gerçekleşmesi mümkündür (Canatan, 2014a: 19). Bu doğrultuda; gençlerin yaşlı büyükleriyle sağlıklı bir etkileşim gerçekleştirebilmesi için kuracakları iletişimde öncelikli etmen, empatiyi ön plana almaktır. Bir gün kendilerinin de bu süreçten geçeceklerini düşünerek, onlara saygı ve sevgi göstermeleri, iki kuşak arasındaki iletişimi olumlu yönde etkilemesi yanı sıra, sağlıklı bir değer aktarımının da gerçekleşmesini sağlayacaktır.

4. Yöntem

Olgu ve olayları doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya koymayı amaçlayan nitel araştırmada; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi teknikler kullanılmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemine ait olan odak grup görüşmesi tekniği kullanılmıştır. Bu araştırmalarda genel olarak çevreyle, süreçle ve algılarla ilgili veriler toplanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39-40). Görüşmeye katılan katılımcıların konu hakkındaki bakış açıları, duyguları, düşünceleri ve yaşam tarzları hakkında detaylı bilgi toplamaya imkân veren bu teknik sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında kullanılmaktadır.

Odak grup tekniğinde genel olarak aynı demografik özellikleri taşıyan 6-8 katılımcı bir moderatör yönetiminde bir araya gelmekte ve araştırılan konu grup ortamında görüşülmektedir. Katılımcı sayısı konusunda farklı görüşler olmasına karşın görüşmelerin 4-10 arasında az sayıda katılımcı ile gerçekleştirilmesi daha faydalı olacaktır (Çokluk vd. 2011: 101-102).

Araştırmanın problem cümleleri şu şekilde tespit edilmiştir:

Kuşaklar arasında yaşanan çatışmaların sebepleri nelerdir?

Kuşaklararası ilişkilerde geleneksel değerlerin ne derece önemi vardır?

Kuşaklar arasında gerçekleştirilecek entegrasyonun kuşaklar arasındaki ilişkilere yansımaları nasıl olacaktır?

Yukarıda bahsi geçen sorulara cevap bulmak amacıyla 2019 yılında Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Kuşaklar Arası İlişkiler konulu çalışma kapsamında gençler

ve yaşlı bireyler olarak iki değişken saptanarak iki odak grup çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın merkezindeki iki odak grup, farklı değişken üzerinden homojen özelliklere sahip gruplardır. Yaptığımız çalışmada gruplardan biri gençlerden, diğeri yaşlılardan oluşmaktadır ve yaş değişkeni dikkate alınarak, genç ve yaşlı grubun ilişkileri incelenmiştir. Gençlerin oluşturduğu grup katılımcılarının hepsi kız öğrenci olmak üzere 13-15 yaş aralığındaki 6 ortaokul öğrencisinden seçilmiştir. Yaşlılardan oluşan grup ise, 60-75 yaş aralığındaki 6 katılımcıdan oluşmaktadır. Bu katılımcılardan hepsi kadınlardan oluşmaktadır. Yaşlılar grubunun katılımcıları gençler grubunda yer alan katılımcıların babaanneleridir. Araştırmada yer alan katılımcıların tümüne G ve Y kodları ve beraberinde rakamlar verilmiş ve görüşmeye katılan bireylerin duygu ve düşüncelerini istedikleri şekilde ifade etmesine imkân sağlanmıştır. G katılımcının genç, Y ise katılımcının yaşlı olduğunun işaretidir. Araştırma kapsamında yürütülen bu çalışma, seçilen iki odak grubun verileri üzerine odaklanılarak, yaşlı ve gençlerin birbirleriyle iletişimlerinin boyutlarını saptamaya yöneliktir.

Odak grup görüşmesi için öğrencilerle birebir görüşülerek, yaşlı bireylere ise telefonla ulaşılarak yapılan araştırma hakkında bilgi verilmiş, kararlaştırılan yer ve saatte her iki grupla ayrı ayrı olmak üzere ikişer saatlik bir toplantı düzenlenmiştir. Katılımcılara yapılan araştırma ile ilgili bilgiler verilerek, gönüllü katılımları teyit edilmiştir. Yapılan uygulamada notlar tutabilmek için katılımcılardan izin istenmiştir. Dolayısıyla rızaları alındığından bilimsel etik kurallarına uygun davranılmıştır. Katılımcıların sorulan sorulara verdikleri cevaplar araştırma sonunda *word* dosyası olarak bilgisayar ortamına aktarımı yapılmıştır. Bu aşamadan sonra araştırma sürecinde toparlanan tüm veriler analiz edilmiştir.

5. Bulgular

5.1. Katılımcıların Birbirlerinden Memnuniyet Düzeyleri

Genç ve yaşlı kuşaktan oluşan katılımcılar aynı evi paylaşmaktadırlar. Genç kuşak yaşlı kuşağın torunları, yaşlı kuşak da genç kuşağın büyükanne ve büyükbabalarıdır. Genç ve yaşlı kuşağa ayrı ayrı olmak üzere birlikte aynı evde yaşamaktan memnuniyet düzeylerini ve birbirlerinde hoşlanmadıkları tavır ve davranışların neler olduğu sorulmuştur. Sorulan ilk soruyu cevaplandıran her iki kuşaktan katılımcılar genel olarak aynı evde yaşamaktan memnun olduklarını ancak birbirlerine ters gelen davranışlar konusunda basit ancak çok kayda değer olmayan memnuniyetsizliklerinden bahsetmişlerdir. Örneğin gençler; teknoloji kullanımları noktasında büyükanne ve büyükbabalarından aldıkları uyarı konusunda şikâyetle bulunmaktadır. Öte yandan; geleneksel değerlerle uyuşmayan giyim kuşamlarına müdahale ya da derslerine çalışma konusunda sık sık uyarılarda bulunulması konusunda oldukça rahatsız olduklarını ifade etmişlerdir. Yaşlılar grubunda ise aynı evde yaşamaktan büyük memnuniyet duyduklarını ancak memnuniyetsizlik konusunda ise, torunlarının cep telefonu ve bilgisayarlarla fazlaca vakit geçirdikleri, giyim kuşam konusunda geleneklere uymayan kıyafetleri tercih etmeleri konusunda serzenişte bulunmuşlardır.

Katılımcılara sorulan ilk soru; "*Birlikte aynı evde oturmaktan memnun musunuz? Ebeveyninizin (karşı grup için torunlarınızın) size ters gelen hoşunuza giden ve gitmeyen davranışları nelerdir?*" Şeklinde bir sorudur. Her iki grup katılımcıları oldukça samimi bir şekilde soruyu cevaplamışlardır.

Genç ve yaşlı kuşağın birbirlerinden memnuniyet düzeylerine ilişkin sorduğumuz soruya genç katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

G1: "*Dedem ve ninem ile aynı evde yaşamaktan çok memnunum. Bana ters gelen davranışları pek yok. Sadece sıradan olayları çok büyütüp abartmalarına kızıyorum. Bir de telefonu elime aldığım da ya da bilgisayar başına oturduğumda uzun süre nasihatler vermeleri sinirlendiriyor beni*".

G2: "*Dedem vefat ettiğinden sadece babaannem bizimle kalıyor. Geçen yıla kadar dedem de bizimle birlikteydi. Babaannemi çok seviyorum. Onunla aynı evde olduğum için çok mutluyum. Keşke dedem de hayatta olsaydı. Babaannemin yemek yemem konusunda çok müdahale etmesi, derslerime biraz daha fazla çalışmam konusunda uzun uzun konuşması beni rahatsız ediyor*".

G3: "*Dedem ve ninemin bizimle birlikte yaşaması beni çok mutlu ediyor. Onların evimizde olması bana güven veriyor. Babaannem ve dedemin yemek yerken sürekli "biraz daha ye" demeleri hoşuma gitmiyor. Ayrıca, dışarı çıktığımda nereye gittiğimi ne yapacağımı en ince ayrıntısına kadar sorgular ve hatta bazen annem izin verse bile onlar izin vermezler. Bu davranışlarından da hiç*

hoşlanmıyorum. Sevdiğim özellikleri ise, benimle çok ilgileniyorlar ve çok özen gösteriyorlar. Sürekli harçlığın var mı bir şeye ihtiyacın var mı demeleri de çok hoşuma gidiyor".

G6: "*Babaannem ve dedem bizimle yaşıyorlar. Her ikisini de çok seviyorum. Hoşlanmadığım özellikleri pek yok. Bazen bir şeyi yapmam konusunda çok ısrar ediyorlar bu da beni biraz sinirlendiriyor. Yaşlı oldukları için çok fazla bir şey diyemiyorum üzülecekleri için. Dedem biraz hasta ve ben çok endişeleniyorum bir şey olacak diye".*

Genç ve yaşlı kuşağın birbirlerinden memnuniyet düzeylerine ilişkin sorulan soru her iki grup üyeleri tarafından içtenlikle cevaplanmıştır. Sorunun ilk bölümünde aynı evi paylaşmaları konusundaki memnuniyet düzeylerini yanıtlayan her iki grubun katılımcıları da birlikte aynı evde yaşamaktan çok mutlu olduklarını dile getirmişlerdir. Sorunun devamında birbirleri hakkında hoşlanmadıkları davranışları hakkındaki düşünceleri konusunda ise gençlerden neredeyse hepsinden birbirine benzer yanıtlar alınmıştır. Gençler büyükanne ve büyükbabalarının sıradan olayları büyütmelerinden, bazı konularda ısrarcı davranmalarından, teknoloji konusunda eleştirilmelerinden, yeme içme ve ders çalışma gibi davranışları konusunda uyarılar almaktan rahatsız olmaktadır.

Kuşaklararası yaşanan çatışma, sanayi toplumuyla beraber teknolojinin hızla değişip gelişmesi sonucu artmış ve bu konuda eğitimciler bir çözüm bulmak amacıyla bir arayış içine girmişlerdir. Hızla gelişen teknolojiye sonradan uyum sağlamaya çalışan yaşlılar ile teknolojinin gelişim döneminde doğan kuşaklar arasında değişen bakış açılarının olması muhtemeldir (Canatan, 2014b: 20). Bireylerin yapıları gereği, yaşam amaçları, anlayışları ve paralelinde ihtiyaçları her dönemde farklılaştığı için kuşaklar arası farklılıkların da bu doğrultuda değişmesi gayet normal bir durumdur. Günümüz şartlarından dolayı dijital teknolojilerin hayatımızın neredeyse bütün alanlarında vazgeçilmez bir faktör haline gelmesi özellikle genç katılımcıların içerisinde bulunduğu dönem olan Z kuşağı gençlerini fazlasıyla etkilemiştir. Yaşanan gelişme neticesinde dijital ortamda dünyaya gelen ve teknolojiden etkilenerek yaşamlarını sürdüren gençlerin de önceki kuşaklardan farklılaşması oldukça doğal bir durumdur (Taş ve diğerleri, 2017: 1). Bu durumda dijital teknolojinin yaşamımızın her alanını etkisi altına aldığı günümüz şartlarında mevcut teknolojinin özellikle çocuklarımız ve gençlerimiz açısından yararlı olabilecek şekilde kullanmalarının yolunu öğrenme ve öğretme anlamında tüm ebeveynlere büyük görevler düşmektedir.

G4: "*Dedem ve babaannem ile aynı evde yaşıyoruz. Dedem de babaannem de bizimle çok ilgileniyorlar. Onlarla birlikte yaşamaktan memnunum. Onların hoşuma gitmeyen davranışları telefonum ile uğraşmama çok kızıyorlar. Ayrıca giydiğim kıyafetlerin uygun olmadığını ve dışarıya çıkmam konusunda da çok laf söylüyorlar ve bu da beni çok rahatsız ediyor".*

Genç katılımcılarımız, dışarı çıkıp gezip dolaşma konusunda baskı yapıldığını, tercih ettikleri kıyafetlerine tepki gösterildiği, sürekli nasihatler edildiği ve çeşitli konulardaki ısrarlarından rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcımız, giyim kuşam konusunda kendisine tutucu davranıldığını giyimine karışılmasından rahatsızlık duyduğunu dile getirmiştir. Bu anlamda geleneksel yapının çözülmesiyle birlikte toplumda yaşanan değişimler, kuşaklar arasında farklı değer yargılarından kaynaklanan çeşitli düşünce, davranış ve yaşam anlayışı ayrılıklarını da ortaya çıkarmıştır. Görüldüğü gibi gençler, bağımsız olup özgür yaşamayı istemektedirler. Ebeveynler her ne kadar tecrübeli olup gençlerin yaptıkları yanlışın farkında olsalar da bu gençlerin güçlü ve zayıf yönleri, değer yargıları ve dönemine özgü kişisel özellikleri olduğunu dikkate almalıdırlar. Özellikle bu dönem ergenlik dönemine tekabül ettiği için olayları kendi bakış açısına göre değerlendirip kendilerine göre doğru yanlış ölçütünü ortaya koyan bir kuşakla karşı karşıya olduğumuzdan; ebeveynlerin biraz daha anlayışlı, hoşgörülü ve onların penceresinden bakarak davranmalarında fayda olduğu düşüncesindeyiz.

G5: "*Dedem ve babaannem ile birlikte yaşıyoruz. Onların bizimle yaşamaları sadece beni değil hepimizi çok mutlu ediyor. Evde yemeklerimizi genellikle babaannem yapıyor ve hepimiz onun yemeklerini çok seviyoruz. Bana ters gelen pek davranışı yok ama sürekli eskilerden konuşuyor. Biz eskiden böyleydik biz eskiden şöyleydik diyerek bizim bazı davranışlarımızı eleştiriyor. Bu tarz davranışları çok hoşuma gitmiyor ancak bazen eski devir ile şimdiki devri çok fazla karşılaştırdıklarında ne yapacağımı şaşırıyorum".*

Gençlerin hoşlanmadıkları durumlardan biri de yaşlı ebeveynlerinin geçmiş yaşamla şimdiki karşılaştırmaları ve dolayısıyla bazı konularda eleştirilmeleridir. Görüldüğü üzere iki kuşak arasında küçük de olsa problemler yaşanmakta ve bu da iletişim yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu anlamda

ailede ve toplumda birlikte yaşama zorunluluğu olan bu bireylerin sosyal ve kültürel bakış açıları birbirlerinden farklı olduğundan özellikle iletişim konusunda problem yaşamaktadırlar.

Genç ve yaşlı kuşağın birbirlerinden memnuniyet düzeylerine ilişkin sorulan; “Birlikte aynı evde oturmaktan memnun musunuz? Ebeveyninizin (karşı grup için torunlarınızın) size ters gelen hoşunuza giden ve gitmeyen davranışları nelerdir?” sorusuna yaşlı katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

Y1: "Evet onlarla yaşamaktan çok memnunum. Bazen sözümü dinlemiyorlar. Telefonla çok uğraşıyorlar. Bırakın telefonu derslerinize çalışın deyince sinirleniyorlar. Kafalarına estiği gibi davranıyorlar. Ama bana saygıda da kusur etmiyorlar. Onlar benim her şeyim".

Y2: "Ben de çok mutluyum onlarla yaşadığım için. Kendimi daha çok güvende hissediyorum. Hastalığımın dolayısı torunumdan çok yardım alıyorum. Sağ olsun bir dediğimi iki etmiyor. Sık sık bir şeye ihtiyacım olup olmadığını soruyor ve bu da beni çok sevindiriyor. Keşke şu telefonu ellerinden bıraksalar da biraz daha derslerine çalışsalar çok mutlu olurum. Ben onların iyiliği için söylüyorum ama onlar aman babaanne kötü bir şey yapmıyoruz ki diyorlar".

Y5: "Oğlum, gelinim ve torunlarım benim yanımda kalıyorlar. Torunumun hayatı telefon sanki. Telefonla yatıp telefonla kalkıyor. O telefonda ne buluyor anlamıyorum. Ayrıca babası ayrı harçlık veriyor ben ayrı. Sürekli para istiyor. Onunla oturup sohbet etmek istiyorum nasihat etmek istiyorum ama söylediklerimi hafife alıyor. Bazen dinliyor bazen de umursamaz davranıyor. Biraz daha üzerine gitsem tatsızlık olacak diye sesimi çıkarmıyorum".

Yaşlı katılımcıların hepsi de aynı evde yaşamaktan çok mutlu olduklarını dile getirmişlerdir. Bu konuda özellikle yaşlı katılımcılardan birkaçının duygularını sözlü ifadeler ile açıklarken yüzlerinde beliren mutluluk ifadesi ve duygulanmaları beden dillerinden de ne derece memnun olduklarını kanıtlar niteliktedir. Torunlarında görmekten hoşlandıkları davranışlar ise; sık sık bir ihtiyaçlarının olup olmadığını sorulması ve kendilerine oldukça saygılı oldukları hususu dile getirilmiştir. Yaşlı katılımcıların torunlarında görmekten hoşlanmadıkları davranışlar konusunda; sözlerinin fazla dinlenmediği, dersleriyle fazla ilgilenmedikleri, kafalarına estiği gibi davrandıkları ve telefonlarıyla fazla vakit geçirdiklerinden rahatsızlık duyduklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla katılımcıların ortak şikâyet ettikleri faktör, torunlarının cep telefonlarıyla çok fazla zaman geçirdikleri konusudur. Yukarıda da açıkladığımız gibi teknoloji sisteminin önceki döneme göre gelişiminden etkilenen genç bireyler teknolojiyi kullanma konusunda biraz daha özgür olmak istemektedirler. Ancak bu durum ebeveynler açısından bir kaygı kaynağı haline dönüşmüş durumdadır.

Y3: "Elbette çok mutluyum onlarla yaşamaktan. Ama gelecekte için endişe ediyorum. Pek fazla söz dinlemiyorlar. Sokakta çok vakit geçiriyorlar. Nasihat edince aman babaanne sen eskilerin bakış açısına göre düşünüyorsun. Bizim zamanla sizinki bir değil deyip lafı ağzımda bırakıyorlar. Ben onların iyiliği için söylüyorum ama onlar bunu anlamıyorlar".

Y4: "Benim onlardan başka kimsem yok. Daha önce yalnız yaşıyordum. Hastalanınca oğlumun yanına gelmek zorunda kaldım. Hem ben hem de onlar çok mutlu olduk. Kendimi daha güvende hissediyorum. Torunlarımla daha fazla zaman geçirmeyi isterdim ancak odasına girip daha da çıkmıyor ya da dışarıda gezip dolaşıyor. Bir yemeğe gelir bir de yatarken iyi geceler der. Nasihat etsem tamam babaanne der lafı ağzımda bırakır. Zamane gençleri hiç anlamıyorum neden böyle yaptığını".

Y6: "Ben çok memnunum aynı evde olmaktan ama sözümü dinlemedikleri için çok üzülüyorum. Keşke biraz daha sakin olsalar, sözümü dinleseler, yapma dediğimiz şeyleri yapmasalar. Biz böyle değildik tamam bizim zamanımız farklıydı, imkânlarımız kısıtlıydı ama büyüklerimizin sözünden çıkmazdık azla yetinirdik. Nasihat etsek bir kulaklarından girip bir kulaklarından çıkıyor. Bunların her türlü imkânı var ama yine de hallerinden şikâyetçiler. Oldukça daha fazlasını istiyorlar".

Yaşlı katılımcılar torunlarının; dışarıya çok fazla çıkmaları, çok fazla harçlık istemeleri, verilen nasihatleri dikkate almamaları, mevcut şartlarından şikâyetçi olmalarından rahatsızlık duyduklarını belirtmişlerdir. Günümüzde yaşanan sosyal ve kültürel değişimlerle beraber gençlerin biyolojik ve psikolojik olarak bir değişim yaşaması gençlerin tutumlarında değişikliğe neden olmaktadır. Dolayısıyla her iki kuşağın da birbirini anlamak için çaba göstermesi, ılımlı bir yaklaşımı benimsemesi ve kendi dışındaki kuşaklarla ilgili biyolojik ve psikolojik özellikleri bilmesi gerekmektedir.

Tüm yaşlı katılımcıların torunlarında görmekten en çok hoşlandıkları ortak unsur ise kendilerine saygı duyulmasıdır. Türk toplumu olarak büyüklerimize saygı, değerlerimiz açısından oldukça önemlidir. Ergenlik çağının daha başında olan bu genç bireyler geçirdikleri psikolojik ve biyolojik değişime rağmen yaşlı ebeveynlerine karşı saygılı davranmaları değerlerimizin bir yansımasıdır.

5.2. Katılımcıların Karşılıklı İlişkileri ve Hayata Bakış Açıları

Katılımcılara sorduğumuz ikinci soru: "*Ebeveyninizin (karşı grup için torunlarınızın) yaşam anlayışı, hayata bakışı ve olayları değerlendirmesini kendinizle karşılaştırdığınızda nasıl değerlendiriyorsunuz? İlişkiniz anlaşmaya mı çatışmaya mı yöneliktir?*"

Genç ve yaşlı kuşağın karşılıklı ilişkileri ve hayata bakış açılarına ilişkin sorduğumuz sorunun yanıtları değerlendirildiğinde; gençlerin özgürlük ve onay görme yaşlıların ise otorite kurma ve onaylanma gibi temalar etrafında yanıtlar verdiği görülmektedir.

G2: "*Babaannemin neşeli oluşu beni çok mutlu ediyor. Hatta canım sıkıldığında gelip beni neşelendirmeye çalışıyor. Babaannemle çok iyi anlaşırım. Yemek yemem ve ders çalışmam konusunda bazen çatıştığımız oluyor ama uzun sürmüyor bu durum. Olayları geçmişten örnek vererek anlatıyor sürekli ama ben şimdiki dönemde yaşıyorum. Ben geçmişe nasıl uyabilirim. Bunu anlatmaya çalışıyorum ama çok fazla işe yaramıyor. Bana karışılmasından hoşlanmıyorum. Küçük bir çocuk değilim ve büyüdüğümü hala kabullenemediler. Çocuk gibi muamele edildiği için bu beni çok rahatsız ediyor. Keşke beni anlayıp kararlarımı müdahale etmese ilişkimizin çok daha iyi olacağından eminim*".

G3: "*Dedem ve anneannem çok konuda bizden daha farklı düşünüyor. Kendi yaşadıkları zamanla şu anki hayatı karşılaştırıyorlar. Bizim zamanımızda böyleydi, bizim zamanımızda şöyleydi gibi sürekli örnek verip duruyorlar. Küçük şeyleri çok abartıyorlar ve ne yapsam suç oluyor yanlış oluyor onlara göre. Beni anlamalarını ve anlayışlı olmalarını isterdim. Artık büyüdüğümü ve benim de kendi kararlarımı kendim verebilecek yaşta olduğumu görmelerini isterdim*".

Katılımcıların birbirlerinin hayat anlayışı ile kendilerini karşılaştırdıklarında genç katılımcıların verdikleri yanıtlar genel olarak kuşak farklılığından kaynaklanan sorunlardır. Katılımcılardan birkaçı ebeveynlerinin hayata bakışlarının yanlış olduğunu şimdiki dönem değil de hala geçmişte yaşar gibi davrandıklarından bahsetmişlerdir. Örneğin, yaşlı ebeveynlerinin kendilerini şu an yaptıkları davranışları geçmişle kıyaslayarak eleştirdiklerini, kendi zamanlarıyla örtüşmediği ve kendilerini hep yanlış tutum içinde görmelerinden olumsuz olarak etkilenmektedirler.

Anlaşıldığı kadarıyla yaşlı ebeveynler doğal olarak gençler üzerinde korumaya yönelik otorite kurmaya çalışmakta ancak bu durum onları rahatsız etmektedir. Burada üzerinde durulması gereken nokta; yaşlı katılımcıların yaş aralığına bakıldığında, bu katılımcılar Bebek Patlaması Kuşağı olarak adlandırılan nesil içinde yer almaktadırlar. Dolayısıyla yetiştikleri dönem itibarıyla çeşitli değer ve alışkanlıklarından vazgeçemeyen bu kuşağın bir özelliği de otoriteye bağlılık konusudur. Bu bağlamda kültüre ve topluma göre anlam yüklenen yaşlılık sanayi öncesi yani geleneksel olarak nitelendirilen toplumlarda pozitif olarak algılanıp, bir değer olarak görülür ve yaşlı ebeveyn; bilgisiyle, tecrübesiyle tüm aile bireylerinin hepsi tarafından bir otorite olarak görülmektedir. Ancak sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan modern toplumun yaşlı bireye bakış açısı koşullar doğrultusunda oldukça farklılaşmıştır. Zira teknolojinin gelişimine paralel, toplumda hızlı bir değişme yaşanmış ve bu da genç kuşak ile yaşlı kuşak arasında bu tarz durumların yaşanmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla yaşlı ebeveynlerin bir kısmı kendi geçmişlerinden kopmamakta günümüz gençlerinin tutum ve yaklaşımlarını benimsememektedirler. Gençler de aynı şekilde ebeveynlerini anlamaya yönelik tavır ve davranışlar sergilemek yerine kendi gerçekliklerine göre davranmayı tercih etmektedirler.

G4: "*Onların olaylara bakışıyla benimki çok farklı. Biraz fazla tutucu davranıyorlar giyim kuşam konusunda ve istediğim kıyafetleri giymeme müsaade etmiyorlar ve küçücük şeyleri abartmayı çok seviyorlar. Örneğin yarım saat telefonumda internete girsem ya da arkadaşımınla mesajlaşsam akşama kadar telefonla oynadığımı söylüyorlar. Benim de telefon ve bilgisayarda biraz zaman geçirme hakkım olsun istiyorum. Yarım saati neden akşama kadar olarak abartıyorlar ki. Hatta bazen onlara beni robot olarak mı görüyorsunuz diye sorduğumda; söylediğini kulağın duyuyor mu deyip susturuyorlar beni. İlişkimiz çatışmaya yönelik değil ama bu tarz küçük konuları da abartmasalar çok mutlu olurum*".

G5: "Dedem ve babaannem geçmişte çok sıkıntı çekmişler. Bu yüzden biraz daha hassaslar. Sanki sürekli kötü şeyler olacakmış gibi endişe içinde yaşıyorlar. Herhangi bir olay olduğunda çok abartıyorlar. Geçmişten bir türlü kopamıyorlar. Ben çok daha rahatım onların abarttığı konularda. Onlarla ilişkim anlaşmaya yönelik. Çatışacak pek bir durum yok ama keşke şimdiki zamana biraz daha ayak uydurabilselerdi. Onların zamanıyla bizimki aynı değil ve bu durumu kabul edemediler bir türlü".

Başka bir katılımcı ebeveynlerinin geçmiş yaşamları nedeniyle çok hassas oldukları ve hayatlarını endişe ve kaygıyla sürdürdüklerini ve dolayısıyla olaylara abartıyla yaklaşmalarından rahatsız olduğunu belirtmiştir. Katılımcının ebeveyninin yaş aralığını incelediğimizde, sessiz kuşak dediğimiz nesil içinde yer almaktadır. Dolayısıyla bu kuşak insanları, dönemlerinde ortaya çıkan birtakım olumsuz olaylar nedeni ile çevrelerinde olup biten her şeye kuşku ile yaklaşmaktadırlar. Günümüzün büyükleri olan bu kuşağın bireylerinin böyle bir tutum sergilemesi oldukça doğal görünmekte ve anlayışla karşılanması gerekmektedir.

G1: "Bence dedem ve ninem hayata daha mantıklı bakıyor. Her şeyden mutlu oluyorlar ve ben bu duruma çok şaşırıyorum. Sanırım ben biraz daha basit bakıyorum olaylara. Onlarla kendimi karşılaştırdığımda çok fazla fark var aramızda. Örneğin dedemin de ninemin de ağızlarından sürekli şükürler olsun cümlesini duyuyorum. Bazen kendimden utanıyorum ve kendime çeki düzen veriyorum çünkü ben genelde şikâyetçi oluyorum elimdeki imkânlardan. İlişkimiz anlaşmaya yönelik. Bazen yaptığım hatalar için kızıp söylenseler de benim iyiliğim için yaptıklarını biliyorum aslında".

G6: "Her ikisi de üzerimize çok titriyorlar. Olayları değerlendirmeleri çok mantıklı geliyor bana. Bizim bazı konularda kötülüğe maruz kalmamamız için sık sık nasihat verişleri çok hoşuma gidiyor. Hatta geçmişten verdikleri örnekler çok duygulandırıyor beni. Öyle bir anlatışları var ki sanki o dönemi canlı yaşıyormuşum gibi hissediyorum. Okuldan döndüğümde direk gidip boyunlarına sarılıyorum. O kadar çok seviyorum ki ikisini de hayatımda oldukları için kendimi çok şanslı hissediyorum. İlişkimiz anlaşmaya yönelik ikisini de çok seviyorum".

Katılımcılardan ikisi tüm bu eleştirilerin aksine yaşlı ebeveynlerinin hayata daha mantıklı baktığından bahsetmişlerdir. Hatta bir katılımcımız yaşlı ebeveynlerinin her şeyden mutlu oluşlarına şaşırıldığını ifade etmiştir. Üstelik ebeveynlerinin sergilediği bu olumlu davranış genç katılımcı için dolaylı öğrenme işlevi görmüş, dolayısıyla kendisiyle onları karşılaştırdığında takındığı tutumun yanlış olduğunu fark edip bu durumdan utandığını hatta ders çıkardığını belirtmiştir.

Gençler ebeveynleriyle ilişkilerini genel olarak anlaşmaya yönelik tanımlasalar da aslında aralarında bir çatışmanın var olduğunu ancak uygulamaya dökülmediğini görmek mümkündür. Anlaşmaya yönelik olarak tanımladıkları ilişkilerinde bir çatışmanın yaşandığını; yapmaktan hoşlandıkları konulara müdahale edilmesi, sürekli eleştirilmeleri, büyüdüklerinin kabul edilmeyişi dolayısıyla çocuk gibi muamele gördükleri şeklinde dile getirdikleri bu cümlelerle örneklemek mümkündür.

Genç ve yaşlı kuşağın karşılıklı ilişkileri ve hayata bakış açılarına ilişkin sorduğumuz soruya yaşlı katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

Y2: "Hayatı güllük gülistanlık görüyorlar. Bir anlasalar hayatın gerçeğini böyle davranmayacaklar ama belki yaşları küçük diye böylelerdir. Ben de üstlerine fazla gitmiyorum. Zamanla doğru davranacaklarına inanıyorum. Gerçi bir telefonda bir internet gençler de ne yapacaklarını şaşırdılar. Beni anlamalarını dinlemelerini istedim. Gelip bana danışmalarını, söylediklerimi hayatlarına geçirmelerini istedim".

Y3: "Torunlarım benim gibi bakamıyor olaylara. Onlara göre her şey normal. Bazı konularda çatışıyoruz tabi ki. Onlar zamana göre şartlara göre davranıyor, biz daha geniş düşünüyoruz. Onlar daha cahiller ama biz tecrübeliyiz. Doğruyu yanlış görürler dediklerimi dikkate alsınlar istedim".

Y4: "Torunum sanki başka bir dünyada yaşıyor gibi. Ne söylesek boş ve kafasına göre davranıyor. Telefonundan bilgisayarından başka bir şeyi görmüyor gözü. İsteddiği zaman dışarı çıkıyor, canı istediği saatte dönüyor. Bir nasihat edildiğinde hemen bir başkasını örnek gösteriyor. Başkalarıyla karşılaştırıyor sürekli kendini. Yani elindeki imkânlarla mutlu olmayı bilmiyor. Ne kadar anlayışlı olsak, onun istediği gibi davransak da bir şeye yaramıyor. Keşke onun iyiliği için kendisini uyardığımızı anlarsaydı. Biraz daha mülayim olsaydı, biraz daha söz dinleseydi".

Y5: "Zamane gençliği işte nasıl bakacak ki her şeyi çok basite alıyor. İki kelime söylesem tamam babaanne deyip devamını getirtmiyor. Biz böyle miydik büyüklerimizin hiç sözünden çıkmazdık, onlar ne derse oydu. Boş işlerle zaman geçiriyor ama uyardığımda dikkate almıyor. Keşke biraz daha dinlese beni de yanlış yaptığının farkına varsa".

Yaşlı katılımcılar, torunlarının hayata bakışlarının kendileriyle uyuşmaması, vakitlerini boşa harcamaları, kafalarına estiği gibi davranış sergilemeleri ve hayatı adeta toz pembe olarak görmeleri gibi tutum ve davranışlarından rahatsız olduklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca katılımcıların hemen hepsi torunlarının telefon ve bilgisayar bağımlılığında şikâyetçilerdir. İlişkilerinde bir çatışmadan bahsetmeseler de hayat tecrübeleri ve engin bilgileriyle buna meydan vermedikleri açıkça görülmektedir. Yaşadıkları dönemin az çok farkında oluşları ve torunlarına buna göre muamele etmeleri çatışmanın oluşmasını önlemiş görünmektedir.

Y1: "Tabi ki onların hayata bakışıyla bizimki bir değil. Çok konuda aceleci davranıyorlar. Biz daha tecrübeli olduğumuz için düşüncelerimiz biraz farklı. Olayları önceden kestirdiğimiz için onlar bunu anlayamıyorlar. Verdiğim nasihatleri dinlemelerini dikkate almalarını isterdim".

Y6: "Aslında aklı başında torunum ama sanki arkadaşlarından etkileniyor gibi geliyor bana. Telefonla çok fazla uğraşıyor. Uyarıyorum yanlış olduğunu söylüyorum ama tamam dese de çok fazla bir şey değişmiyor. Beni dinlemesini ve yaptığının yanlış olduğunu anlamasını isterdim".

Katılımcıların karşılıklı ilişkileri ve hayata bakış açıları konusunda her iki grubu karşılaştırdığımızda; gençler grubundaki katılımcıların ilişki boyutlarına yönelik eleştirel tavırları, yaşlılar grubundaki katılımcılara göre daha baskındır. Yukarıda bahsedildiği üzere gençler grubunun şikâyetçi olduğu konulardan biri de özellikle ebeveynlerinin geçmişten kopamayışları ve günümüz dönemini eleştirmeleridir. Nitekim modern dönemde teknolojinin neredeyse hayatın tamamını etkisi altına alması özellikle genç bireylerin manevi değerlerden uzaklaşmalarına sebep olmuş ve bu durum kuşak çatışmasına zemin hazırlamıştır.

Geleneksel toplumlar incelendiğinde toplumun gençlerden beklentileri vardır ve gençler bu beklentileri karşılarken toplumun kalıplaşmış değer ve normlarına uygun hareket etmektedirler. Dolayısıyla; bu tarz toplumlarda gençler kurallara uygun hareket ettikleri ve birçok konuda ebeveynlerinin onayını aldıkları için kuşaklar arasında çatışma yaşanmamaktadır. Öte yandan geleneklerin varlığı çatışma ve gerginliği de azaltmaktadır (Tezcan, 1997: 17). Bu bağlamda teknolojinin gelişmesi, yeni yaşam imkânlarının oluşumuna kapı aralamış gençlerin yaşlılara karşı tutumu kayda değer bir şekilde değişmiştir.

5.3. Katılımcıların Birbirleriyle Yardımlaşma Düzeyleri

Katılımcılara sorduğumuz üçüncü soru: *"Ebeveyninizden (karşı grup için torunlarınızdan) Yardım alıyor musunuz? Alıyorsanız bu yardım hangi konulardadır"?*

Genç ve yaşlı kuşağın birbirleriyle yardımlaşma düzeylerine ilişkin sorduğumuz soruya genç katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

Genç katılımcıların yaşlı ebeveynlerinden aldıkları yardımların birçoğu birbiriyle benzeşmektedir. Örneğin gençlerin hemen hepsi yaşlı ebeveynlerinden; saçlarının taranması, okul hazırlığı, ödevlerine yardım ve harçlık konularında yardım aldıklarını ifade etmişlerdir. Nitekim daha önce de bahsedildiği üzere yaşlı bireylerin torunlarıyla kurdukları olumlu ilişkiler onları daha çok hayata bağlamakta, diğer taraftan torunlarına ihtiyaç duydukları konularda yardımcı olmaları ise yaşlı bireylerin kendilerini üretken hissetmelerine oldukça katkıda bulunmaktadır.

Gençlerin yaşlılara ihtiyaçlarının olmadığı yargısı gerçekte örtüşmemektedir. Gerek yaşlı bir akraba gerekse büyük anne-baba, genci kökleriyle alakalı aydınlatacak kişidir. Özellikle aile tarihini öğrenmek isteyen genç, yaşlı büyüğünden bu konuda yardım alabilmektedir. Gençlerin çok konuda yardımına koşabilecek olan yaşlılar, çocukların bakımı, yemek yapımı gibi konularda da destek olabilmektedirler (Canatan, 2014a: 22).

G1: "Babaannem de dedem de çok konuda yardımcı oluyor bana. Örneğin babaannem saçlarımı tarıyor, okula giderken hazırlanmamda yardımcı oluyor. Kuran okumayı dedemden öğrendim. Bazen ödevlerim konusunda da dedemden yardım alıyorum. Bir de dedem sürekli harçlık veriyor bana".

G2: *"Babaannem sabahları kahvaltımı hazırlıyor saçlarımı örmemde yardımcı oluyor. Annem çalıştığı için sürekli ondan yardım alıyorum. Okul formamı ütüliyor ve harçlığımı da o veriyor. Geçmişten çok güzel hikâyeler anlatıyor ve bu benim çok hoşuma gidiyor. Bana örgü örmeyi öğretti ve bazen birlikte örgü örüyoruz. Ayrıca hava çok soğuk olduğunda bazen okuldan o alıyor beni".*

G3: *"Her istediğimi yapıyorlar. Babaannem yemeğimi hazırlıyor okul dönüşünde. Param bitince babamdan gizli para veriyorlar bana. Dedem bana kuran okumayı öğretti ve ayrıca geçmişle ilgili bazı ödevlerimiz oluyor ve her ikisinden de bu konuda destek alıyorum. Bazı konularda merak ettiğim şeyler oluyor sorduğumda cevabını alabiliyorum".*

G6: *Babaannem de dedem de ödevlerim konusunda yardımcı oluyorlar bana. Ödevlerimde yardım alırken geçmişten çok güzel şeyler anlatıyorlar ve bu benim çok hoşuma gidiyor. Ayrıca Babaannem okula giderken hazırlanmam konusunda çok yardımcı oluyor bana.*

Katılımcılardan ikisi dedesinden Kuran okumayı öğrendiğini, bir diğeri babaannesinin geçmişle ilgili hikâyeler anlattığını ve ayrıca birlikte el işi yaptıklarını ve bu durumlardan büyük memnuniyet duyduğunu, bir başka katılımcı ise, geçmişle ilgili olan ödevlerinde destek aldıklarını ifade etmişlerdir.

Yaşlı bireylerin torunlarına el işi yapmaları konusunda yardımcı olmaları, geçmişteki bir oyunu öğretmeleri, birlikte saksıda veya bahçede bir tarım faaliyetinin gerçekleştirilmesi, yöresel yemeklerin öğretilmesi ve duaların öğretilmesi kuşaklar arasında değerlerin aktarılması konusunda önemli rol oynamaktadır (Canatan, 2008: 70). Görüldüğü gibi genç kuşaktan oldukça farklı görüş ve düşüncelere sahip olan yaşlı bireylerin torunlarıyla bilgi ve deneyimlerini paylaşmaları aile içinde sıcak bir ortamın oluşmasına ve yaşlı bireylerin ruhen sağlıklı olmasına imkân vermektedir. Dolayısıyla bir kuşaktan diğere kültürel değerlerin aktarılması genç kuşağın yaşamını da olumlu olarak etkileyebilmektedir.

G4: *"Evet bana çok konuda yardımcı oluyorlar. Bazen ödevlerimde yardımcı oluyorlar. Evimizin etrafında çok fazla köpek dolaşiyor ve ben de çok korktuğum için dedem beni okula götürüyor. Güvenle okula gittiğim için çok mutlu oluyorum. Harçlık istediğimde de her ikisi de harçlığımı veriyorlar".*

G5: *"Sabahları babaannem okula gitmem için uyandırıyor beni. Hatta saçlarımı tarıyor hazırlanmamda yardımcı oluyor. Okuldan döndüğümde yemeğimi hazırlıyor bazen. Derslerim konusunda da yardım alıyorum onlardan".*

Katılımcılardan biri sokak hayvanlarından dolayı dedesinin kendisine okula giderken eşlik ettiğini ve güvenle okula gittiğini, iki katılımcı ise okula giderken hazırlanma, okul dönüşü yemeklerini hazırlama konusunda ebeveynlerinden yardım aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda yaşlı kuşak torunlarına sevgi ve şefkat verme dışında, onların ihtiyaç duydukları çeşitli konularda da katkıda bulunmaktadır.

Genç ve yaşlı kuşağın birbirleriyle yardımlaşma düzeylerine ilişkin sorduğumuz soruya yaşlı katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

Y1: *Torunlarımdan her konuda yardım alıyorum. İlaçlarımı getiriyorlar, suyum, çayımı veriyorlar. Telefon kullanmayı çok iyi bilmiyorum ama onların yardımıyla kullanabiliyorum. Hastalandığımda çok ilgileniyorlar. Yatağımı düzeltip topluyorlar. Bazen torunum kitap okuyor bana çok mutlu oluyorum. Evde sıkıldığımda bazen beni çıkarıp gezdirmek istiyorlar.*

Y2: *Yemeğimi getiriyorlar. Alışveriş konusunda yardımcı oluyorlar. Ayağa kalkarken bir yerden bir yere giderken zorlandığımda yardımcı oluyorlar. Telefonu kullanırken zorlanıyorum onların yardımıyla bunu da hallediyorum.*

Y3: *Torunlarımdan istediğim her konuda yardım alıyorum. Dışarıdan almak istediğim şeyleri alıp getiriyorlar bana. Ben istemeden suyum çayımı getiriyorlar. Televizyonda istediğim kanalları açıyorlar bana.*

Y4: *Hasta olduğum için yardımlarına ihtiyacım oluyor. Her konuda yardımcı oluyorlar bana. Mesela telefon kullanma konusunda, alışveriş yapmada yardımlarını görüyorum.*

Y5: *Torunlarım her konuda yardımcı oluyorlar bana. Telefon kullanma konusunda, marketten bir şey istediğimde yardımcı oluyorlar. Yemek yaparken temizlik konularında yardımlarını görüyorum.*

Y6: Torunlarım hangi konuda istersem o konuda yardımcı olurlar bana. Bir şey istediğimde alıp getiriyorlar. Suyumu, kahvemi, meyvemi verirler. Telefonda bilmediğim çok şey oluyor ve öğretiyorlar bana.

Yaşlı katılımcıların da torunlarından aldıkları yardımlar genel olarak birbirine benzemektedir. Tüm katılımcılar telefon kullanma konusunda torunlarından destek görmektedirler. Bunun yanında torunlarından; yemek, ilaç, çay ve sularını getirmeleri konusunda yardım almaktadırlar. Ayrıca marketten istediklerini aldırılmaları ve hastayken tüm ihtiyaçlarının karşılanması, televizyonda istedikleri kanalı açtırmaları da yaşlı ebeveynlerin torunlarından aldığı yardımlar arasındadır. Bunun yanında katılımcılardan birisinin torununun kendisine kitap okuması, bir diğeri torununun kendisini gezmeye çıkarmasını yardım olarak algılamakta ve bu durumdan memnuniyet duyduklarını ifade etmektedirler.

Genç ve yaşlı kuşak arasında gerçekleşen değer aktarımı karşılıklı işleyen bir özelliğe sahiptir. Nitekim aile ilişkileri dikkatle incelendiğinde bu aktarımın tek taraflı olmadığını görmek mümkündür. Bir taraftan maddi ve manevi değerlerin aktarımı diğer taraftan her iki kuşağın da birbirlerine destek olması kendiliğinden gerçekleşmektedir (Canatan, 2014a: 21).

Genç ve yaşlı grup katılımcılarıyla yapılan görüşmeye dayanarak genç grup katılımcılarının yaşlılara nazaran daha rahat ve bir o kadar heyecanlı bir üslupla soruları yanıtladıklarını söylemek mümkündür. Ayrıca sorulan sorulara verdikleri yanıtlar biraz daha kısa ve üstü kapalıdır. Genç katılımcılar görüşme ortamında diğer katılımcılardan etkilenerek birbirleriyle karşılıklı etkileşim kurarak konuşmaktadırlar. Yaşlı katılımcılar ise gençler kadar rahat konuşmasalar da soruları sakın bir şekilde cevaplamışlardır. Yaşlı katılımcıların bulunduğu grupta verilen yanıtlarda daha çok değerler ön plana çıkmış ve bu doğrultuda doğal ve samimi cevaplar alınmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma; genç ve yaşlı kuşağın birbirlerine karşı yaklaşımları, beklentileri ve yaşadıkları iletişimin boyutunu anlamaya yöneliktir. Bu bağlamda araştırmaya yönelik katılımcılar tespit edilmiş ve bu katılımcılarla odak grup görüşmesi tekniği doğrultusunda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerde genç ve yaşlı bireyler aile içerisinde yaşamış oldukları olumlu ve olumsuz olaylarla ilgili bilgiler vermişlerdir. Bu bilgiler ışığında; kuşaklar arası ilişkiler literatüründe genç ve yaşlı kuşak arasında cereyan eden en yaygın kalıp yargılarla, araştırmamız neticesinde iki odak grubun verileri üzerinden yaptığımız analiz sonuçlarının birbiriyle genel olarak örtüştüğü görülmüştür.

Kuşaklar arasında yaşanan çatışmaların temel sebebi olarak; her iki kuşağın sosyo-kültürel değerlerinin modernleşmeyle birlikte aşama aşama ayrışmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Daha açık bir ifadeyle yaşanan problemlerin ve çatışmaların temel nedenleri arasında modernleşmenin getirdiği kapitalizm, sekülerizm ve bireysellik gibi olguları göstermek mümkündür. Zira bu gelişmelerle birlikte geleneksel değerlerimizden uzaklaşan bireyler artan maddi olanakların etkisinde farklı arayışlar içerisine girmişlerdir. Bu durum genç ve yaşlı kuşak arasında problemlere kapı aralamış ve çatışmaların ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. Çatışmaların ortaya çıkmasına meydan vermemek ancak; aile içinde sağlanacak iş birliği ve dayanışma ile mümkün görünmektedir bu da kuşakların sağlıklı bir yaşam sürdürmeleri açısından oldukça önemlidir. Lotfi, Kabiri ve Ghasemlou'nun da belirttiği üzere (Lotfi, Kabiri ve Ghasemlou, 2013: 96) kuşaklararası yaşanan çatışmalar aslında toplumsal çatışma anlamına gelmektedir.

Toplumlar sosyo-kültürel değerlerini yeni nesillere aktarma çabasıdadırlar. Genç bireyler yaşlı kuşağın bilgi, tecrübe ve kültürel değerlerinin bir mirasçısı konumundadırlar. Genç kuşakta yaşatılması amaçlanan bu unsurların aktarımı modern dönemde ortaya çıkan değişim ve gelişmeler sonucunda güçleşmeye başlamış ve bu durum değerlerin tahrip olması yanı sıra kuşaklararası kopuş ve çatışmalara kapı aralamıştır (Cherrington, 1997).

Değerler bireylerin hem aile içerisinde hem de toplumsal yaşamda birbirleriyle karşılıklı sevgi, saygı ve dayanışma içerisinde olmalarını sağlayan bir kılavuz niteliğindedir. Dolayısıyla kültürel değerlerimizin korunarak kuşaktan kuşağa aktarılması sürdürülmesi hem kuşaklararası ilişkilerin hem de toplumsal yaşamın sağlıklı devamına imkân verecektir.

Yaşlı bireylere saygı ve sevgi kültürel değerlerimizin sürdürülmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Yaşlı değerlerimizin zorluklarla birlikte geçirdikleri dönemi mutlu ve sakin bir şekilde üstesinden gelmelerini sağlamak özellikle aile ortamında kurulacak sıcak bir atmosfer ve kuşaklar arası maddi ve manevi desteğin sağlanması ile mümkün olabilecektir. Aile içerisinde birbirine anlayışlı bireylere ve sağlıklı bir toplumsal yapıya sahip olabilmek için tüm bireylerin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesi gerekmektedir.

Canatan'ın da belirttiği üzere (Canatan, 2008: 69) Tüm bireylerin toplumsal yaşamın sürdürülmesinde katkıları ihmal edilmeyecek oranda önemlidir. Engin bilgi ve tecrübeye sahip olan yaşlı bireylerin birikimleri adeta bir kültürel rehber konumundadır ve toplumun devam etmesi için de oldukça önemlidir. Dolayısıyla toplumsal değerleri korumak ve sürdürmek amacıyla kuşaklararası yaşanan ilişkileri güçlendiren, değerlerin aktarımını kolaylaştıran ve her iki kuşağı bir araya getirecek çalışmaların yapılması oldukça önemlidir.

Bu durumda; kültürel değerlerimiz ve kuşaklar arası sağlıklı iletişim konusunda öncelikle aile içinde anne ve babalar, sonrasında okul ortamındaki eğitimcilere büyük sorumluluk düşmektedir. Toplumun temel yapı taşı ailedir ve çocuklar ilk iletişim deneyimlerini aile ortamında yaşamaktadırlar. Aile; ait olduğu toplumun temel yapısını ve kültürel değerlerini bünyesinde barındırdığından, çocuklarına bu değerleri aktarma konusunda daha hassas ve bilinçli adımlar atmalıdırlar. Dolayısıyla kültürümüzün kuşaktan kuşağa aktarılmasında ve ilişkilerin belirlenmesinde öncelikli bir kurum olan ailenin bu konuda sorumluluğu büyüktür.

Sonuç olarak kuşaklar arası ilişkilerde yaşanan problemlerin azaltılması ve çatışma yerine etkileşimin artırılmasına yönelik çalışmaların ivedilikle gerçekleştirilmesine ihtiyaç vardır. Bu doğrultuda eğitim sistemimizin desteklediği kültürel değerlerin ve bireysel sorumlulukların öğrencilere çocukluk döneminden başlayarak kazandırılması açısından çalışmalar yapılması gerekmektedir. Çocuklar aileden sonra birçok değeri okul ortamında öğrenmektedirler. Nitekim çocuklar zamanlarının büyük bir kısmını aileden sonra okul ortamında geçirmektedirler. Dolayısıyla eğitim sistemine bu konuların entegre edilmesi konusunda çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Farklı kuşakların bir araya gelerek gerçekleştirdikleri karşılıklı etkileşim; toplumsal değerlerin, geleneklerin ve yeniliklerin aktarılmasını sağlarken, bir bütün olarak ele alınan toplumun da devamlılığını güçlendirmektedir. Çocukluktan başlayarak gençliğe kadar toplumda hâkim olan rollerin anlaşılması ve benimsenmesi kuşaklararası gerçekleşecek iletişimle mümkündür. Sosyal açıdan değişim ve maddi konulardaki zorunluluklar, kuşaklar arasındaki karşılıklı etkileşimin giderek azalmasına, kopmasına ve toplumda çatışan değerlerin artmasına yol açmaktadır. Karşılıklı etiketleme ve kalıp yargılar bireylerin birbirini anlamamasıyla ortaya çıkmaktadır. Ancak bireyler arasında birbirini tanımaya yönelik yaklaşımlar ise, ortaya çıkacak önyargıları azaltarak bireyleri anlaşmaya yöneltecektir (Canatan, 2008: 67). Dolayısıyla kuşaklar arasında gerçekleştirilecek entegrasyon kuşaklar arasındaki ilişkilere olumlu yansiyarak her iki kuşağın birbirini daha iyi anlamasını kolaylaştıracaktır. Bu durum da sağlıklı bir toplumun oluşumu yanı sıra kültürel değerlerle donanmış bireylerin yetişmesine imkân sağlayacak ve bu bireylerin hem sosyal ortamlarında hem de hayatlarının ilerleyen zamanlarında farklı kuşaklarla iletişimlerini sağlıklı olacaktır.

Kaynakça

- Adorno, T. W. (2007). *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi* (çev. N. Ülner ve M. Tüzel, E. Gen). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Adorno, T. ve Horkheimer, M. (2010). *Aydınlanmanın Diyalektiği* (çev. N. Ülner ve E. Öztarhan). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Adorno, T. (2016). *Negatif Diyalektik* (çev. Ş. Öztürk). İstanbul: Metis Yayınları.
- Baykam, B. (1990). *Boyanın Beyni*. İstanbul: Genç İşadamları Derneği.
- Benjamin, W. (1993). *Son Bakışta Aşk* (çev. N. Gürbilek). İstanbul: Metis Yayınları.
- Ayas, G. (2015). *Müzik Sosyolojisi: Sorunlar-Yaklaşımlar-Tartışmalar*. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Canatan, A. (2008). *Toplumsal Değerler ve Yaşlılar. Yaşlı Sorunları Araştırmaları Dergisi*, 1, 62-71.
- Canatan, A. (2014a). *Gençler ve Yaşlılar Arasında Değer Aktarımı, Uluslararası Gençler ve Değerler Sempozyumu*, 18-23.
- Canatan, A. (2014b). *Türkiye'de Geleneksel ve Modern Ailede Yaşlıların Durumu: Kuşaklararası Aktarım, Gazi Üniversitesi Türkoloji Tartışmaları*, 337-343.
- Cherrington, R. (1997). *Generational Issues in China: A case study of the 1980s generation of young intellectuals. British Journal of Sociology*, 302-320.
- Cohen, D. (2009). *Dünyanın Zenginliği Ulusların Fakirliği* (çev. D. Hattatoğlu). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K. ve Oğuz, E. (2011). *Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi. Kuramsal Eğitimbilim*, 4(1), 95-107.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. (çev. C. Güzel) İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gombrich, E. H. (1997). *Sanatın Öyküsü* (çev. E. Erduran, Ö. Erduran) (16. Basım.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lekesizalın, F. (2013). *Modern Narsist ve Yaralı*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Lotfi, A., Kabiri, S., Ghasemlou, H. (2013). *Değerler Değişimi ve Kuşaklararası Çatışma: İran Khoy Örneği. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2). 93-113.
- Marx, K. (2015). *Kapital* (çev. N. Satlıgan ve M. Selik). İstanbul: Yordam Yayınları.
- Poyraz, T., & Arıkan, G. (2003). *Avrupa Türkiye İlişkileri ve Dönemsel Olarak Değişen "Öteki" Tanımları. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 61-71.
- Soykan, Ö. (2009). *Sanat Sosyolojisi*. İstanbul: Dönence Yayınları.
- Stallabrass, J. (2009). *Sanat A.Ş. Çağdaş Sanat ve Bienaller*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Shiner, L. (2018). *Sanatın İcadı-Bir Kültür Tarihi* (çev. İ. Türkmen) (5. Basım). Ankara: Heretik Basın ve Yayım.
- Şengül, F. N., Aydınalp, H. (2021). *Yeni Bir Gençlik Tipolojisi ve Ölçek Denemesi: Hedonist Gençlik. Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(50), 124-138.
- Şaylan, G. (2002). *Postmodernizm*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Thompson, J., B. (2013). *İdeoloji ve Modern Kültür* (çev. İ. Çetin). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Tolstoy, L., N. (2007). *Sanat Nedir?* (çev. M. Beyhan) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tunalı, İ. (1971). *Sanat Ontolojisi*. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Turani, A. (1999). *Çağdaş Sanat Felsefesi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Türkdoğan, T. (2014). *Sanat Kültür Politika/Modernizm Sonrası tartışmalar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6.Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.